

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A gazdasági társaság vezető tisztégviselőjének felelősségéről

Szerző:

Dr. Ágoston Zoltán

Kézirat lezárva:

Dunakeszi, 2022. január 10.

I. Bevezetés

A gazdasági társaságok a gazdasági rendszer építőkövei és alapegységei, amelyek nélkül működőképes piacgazdaság nem képzelhető el. Ezért kiemelt jelentősége van annak, hogy egy állam milyen társasági jogot alkot, mert a társasági jog jelöli ki a gazdasági berendezkedés kereteit, és határozza meg, hogy milyen gazdasági társaságok létezhetnek. A tágabban vett társasági jog azonban nem csupán a gazdasági társaságok alapvető ismérveit és belső viszonyait szabályozza, hanem rendezi a felelősségi viszonyokat, szabályozza a gazdasági társaságok létrejöttét és megszűnését is. Tehát a társasági jog alatt valamennyi társasági viszony szabályozását értjük.¹

A bonyolult életviszonyok és a gazdasági társaságoknak az élet valamennyi területén megfigyelhető erős jelenléte miatt egy gazdasági társaság működtetése professzionális ismereteket igénylő és komoly veszélyekkel is járó tevékenység. Ennek megfelelően az állam bonyolult, többretegű felelősségi szabályokat alkotott a gazdasági társaságok működésével összefüggésben.

A magyar tételes jogi meghatározás szerint a gazdasági társaságok üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására, a tagok vagyoni hozzájárulásával létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező vállalkozások, amelyekben a tagok a nyereségből közösen részesednek, és a veszteséget közösen viselik.²

II. A vezető tisztségviselő

1. A gazdasági társaság vezető tisztségviselője

A vezető tisztségviselő fogalmát a Ptk. a jogi személyek általános szabályai között, a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjére is kiterjedő általános érvénnyel határozza meg.³ Ennek értelmében a gazdasági társaság vezető tisztségviselője olyan nagykorú személy lehet, akinek cselekvőképességét a tevékenysége ellátásához szükséges körben nem korlátozták, feladata a

¹ Kisfaludi András: A társasági jog helye a jogrendszerben (PJK, 2000/3., 3-12. o.)
<http://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/kisfaludi-andras-a-tarsasagi-jog-helye-a-jogrendszerben-pjk-20003-3-12-o/814>
2018.04.30.

²Ld. Ptk. 3:88. § (1) bekezdés

³Ld. Ptk. 3:21-22. §

gazdasági társaság irányításával kapcsolatos olyan döntések meghozatala, amelyek nem tartoznak a tagok hatáskörébe.

A Ptk. az egyes gazdasági társaságoknál külön-külön határozza meg, hogy az adott társasági formánál kit kell vezető tisztségviselőnek tekinteni, a vezető tisztségviselő megléte a gazdasági társaságnál azonban szükségszerű, hiánya a Ctv. VI. fejezete szerinti törvényességi felügyeleti eljárás megindítására ad alapot, amely az eljárás végén akár a cég megszűnéséhez is vezethet.⁴

2. A gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének feladatai

A tagok hatáskörébe nem tartozó irányítási feladatok igen sokrétűek, lényegében a gazdasági társaság operatív irányítását fedik le.

A vezető tisztségviselő önállósága nem jelenti azt, hogy teljes mértékben függetleníthetné magát a társaság tagjai által kifejezésre juttatott társasági akarattól, hiszen a vezető tisztségviselő alá van rendelve a társaság létesítő okiratában és legfőbb szervi határozataiban foglaltaknak. A legfőbb szerv a hatáskörébe tartozó kérdések eldöntésével befolyásolhatja - hiszen a legfőbb szervi határozatok végrehajtása az ügyvezetés feladata - az ügyvezetést. A legfőbb szerv az ügyvezetés hatáskörébe tartozó ügyeket ad hoc módon nem vonhat el, a tagok viszont nincsenek elzárva attól, hogy a legfőbb szerv hatáskörét a létesítő okiratban bővítsék, és ezzel korlátozzák az ügyvezetés mozgásterét. A tagok tehát legfeljebb társasági akarattá transzformált együttes döntésükkel határozhatják meg az ügyvezetés tevékenységét, és nem jogosultak a vezető tisztségviselő utasítására.⁵

Mindezek alapján a vezető tisztségviselő feladatköre egyes társaságoknál eltérő lehet, hiszen a társaság belső viszonyait a Ptk. dispozitív szabályozása értelmében a tagok igen tág keretek között határozhatják meg, és a vagyonegyesítő gazdasági társaságoktól a személyegyesítő gazdasági társaságok felé haladva a tagok befolyása a gazdasági társaság operatív működésére egyre jelentősebb. Emellett jelentősége lehet, hogy a vezető tisztségviselő munkaviszonyban áll a

⁴ Csehi Zoltán: A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének alapjai és irányai az új Polgári Törvénykönyv alapján, in: A vezető tisztségviselő felelőssége, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015, 12.o.

⁵ dr. Kisfaludi András, in: Kommentár Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, 3:112. §, szerk.: dr. Vékás Lajos, dr. Gárdos Péter, © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2014, 2016, 2018

társasággal, vagy feladatait megbízási szerződés alapján látja el, van-e a társaságnál cégvezető, ha igen, mi a feladatköre.

3. A vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság közötti jogviszony

A vezető tisztségviselői jogviszony egy olyan speciális szerződéses jogviszony, amely valamennyi jogi személy - így a gazdasági társaságok esetében is - a kijelölt, megválasztott vagy kinevezett személy által történő elfogadásával jön létre, és a vezető tisztségviselő a gazdasági társasággal kötött megállapodása szerint feladatait vagy munkaviszony vagy megbízási jogviszony keretében láthatja el.⁶

A szerződéses kapcsolat a vezető tisztségviselő által viselt felelősségre nézve is igen lényeges, ugyanis e szerződéses jogviszony létrejötte a magyarázat arra, hogy a vezető tisztségviselőt a társasággal szemben a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség, míg harmadik személyekkel (pl. hitelezőkkel) szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint terheli kárfelelősség.

4. Az ügyvezetési tevékenység ellátására létrejött szerződés teljesítése, a szerződésszegés

Általánosságban az ügyvezetés során olyan szorgalom és gondosság követelhető meg a vezető tisztségviselőtől, amelyet saját ügyeiben szokott tanúsítani, vagy azt az ilyen tisztséget betöltő személyektől elvárható fokozott gondosság színvonalához indokolt igazítani.⁷

A vezető tisztségviselői kötelezettségek szempontjából differenciálás nem lehetséges abból a szempontból, hogy a vezető tisztségviselő feladatait munkaviszonyban vagy megbízási jogviszonyban látja el, tehát a vezető tisztségviselő és a társaság közötti szerződés közötti szerződés teljesítésébe minden esetben bele kell tartozzék az ügyvezetési - klasszikus irányítási - feladatok mellett bizonyos üzleti döntések meghozatala.⁸

⁶ Ld. Ptk. 3:21. § (3) bekezdés, Ptk. 3:112. § (1) bekezdés

⁷Nochta Tibor: A vezető tisztségviselők magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján (GJ, 2013/6., 3-8. o.) <http://ptk2013.hu/szakcikkek/nochta-tibor-a-vezeto-tisztsegviselok-maganjogi-felelossegenek-mercejerol-es-iranyairol-az-uj-ptk-alapjan-gj-20136-3-8-o/2388> 2018.05.06.

⁸Csehi Zoltán: A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének alapjai és irányai az új Polgári Törvénykönyv alapján, in: A vezető tisztségviselő felelőssége, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015, 22.o.

Nochta Tibor rendszerezte a vezető tisztségviselő kötelezettségszegő magatartásait, tizenhárom csoportba sorolta ezeket:

- ha a rá vonatkozó kógens jogszabályi előírásokat nem tartja be,
- túllépi a megbízása és a képviseleti jogköre határait,
- megszegi a társasági szerződést,
- a legfőbb szerv határozatait nem hajtja végre,
- a társaság számára - a normál üzleti kockázat mértéket meghaladó - előnytelen, kárt okozó ügyleteket köt,
- a magánügyleteit és a társasági ügyleteket összevegyíti,
- az ún. kockázatos „in sich” ügyleteket, amelyek ha veszteségesek, akkor azokat a társaság ügyleteként kezeli, egyébként meg saját hasznára fordítja,
- tisztességtelen versenyügyletek megkötésében közreműködik,
- indokolatlanul nagy províziókat, juttatásokat köt ki a javadalmazása körében,
- az éves üzleti jelentés és mérleg elkészítésére és nyilvánosságra hozatalára vonatkozó szabályokat nem tartja be,
- a jegyzett tőke terhére osztalék kifizetést eszközöl,
- nem jelent csődöt, jöllehet a fizetéseképtelenség veszélye fennáll,
- a törvényen nyugvó adatszolgáltatási és bejelentési kötelezettségeit elmulasztja,

amelyek alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a vezető tisztségviselő a társaság üzletpolitikájának tényleges alakítójának minősül.⁹

III. A felelősség

1. A felelősség általában

A polgári jogi felelősség legkönnyebben a polgári jogi kötelezettségtől való elhatárolással, illetőleg az ahhoz való sajátos viszonyával definiálható. A kötelezettség az, amelynek teljesítését valamely

⁹Nochta Tibor: A vezető tisztségviselők magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján (GJ, 2013/6., 3-8. o.) <http://ptk2013.hu/szakcikkek/nochta-tibor-a-vezeto-tisztsegviselok-maganjogi-feelossegenek-mercejerol-es-iranyairol-az-uj-ptk-alapjan-gj-20136-3-8-o/2388> 2018.05.06.

jog jogosultja alanyi joga alapján követelheti, a felelősség pedig helytállás valamely kötelezettség teljesítéséért vagy megszegéséért.¹⁰

A felelősségi jog meghatározza, hogy mely jogalany felelőssége következik be bizonyos előfeltételek fennállása esetén, e felelősség kivel szemben áll fenn, és mi a felelősség bekövetkeztének a szankciója.¹¹

A polgári jogi felelősség csoportosítása alapján megkülönböztethetünk személyi és vagyoni felelősséget, korlátlan és korlátolt felelősséget, cum viribus és pro viribus felelősséget, valamint egyenes és járulékos felelősséget.¹² Emellett a felelősség osztályozható aszerint, hogy az adott személyt saját magatartásáért vagy más személy magatartása miatt terheli, felróhatóságon alapul vagy attól független, deliktualis vagy kontraktuális.¹³ A társasági jog komplex felelősségi rendszerében már a vezető tisztségviselő felelősségének eseteinél is csaknem az összes felelősségi alakzattal találkozunk.

A polgári jogi felelősség teremti meg tehát annak jogi kereteit, hogy a vezető tisztségviselő a társaság vagyonával történő rendelkezés során ténylegesen a gazdasági társaság érdekeit szolgálja.¹⁴

2. Felelősség szerződésszegéssel okozott károkért

A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség jogkövetkezménye a kártérítés, a károkozó akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.¹⁵

A felelősség alóli kimentésnek három együttes, konjunktív feltétele van.

¹⁰Lábady Tamás: A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Dialog Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2002, 278. o.

¹¹Török Tamás: Felelősség a társasági jogban, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2015, 21. o.

¹²Lábady, 2002, 279.o.

¹³ Török, 2015, 73-76.o.

¹⁴Kobl Tamás: A vezető tisztségviselők polgári jogi felelőssége, különös tekintettel az új Ptk. változásaira, Batthyány Műhelytanulmányok 2016/1., ART-PR 2005 Kft.2016, 44. o.

¹⁵ Ld. Ptk. 6:142. §

Az első feltétel a károkozó körülmény ellenőrzési körön kívülisége. Eltérő lehet, hogy az egyes jogi személyek és különböző gazdasági ágakban működő gazdasági társaságok esetében mely körülmények tartoznak az ellenőrzési körbe.

Az „ellenőrzési körön kívül eső” mentesülési ok a felelősség többi eleméhez hasonlóan absztrakt, amelyet objektív mércével, és nem felróhatósági alapon kell megközelíteni. Az „ellenőrzési körön kívül” fordulat helyesen a vis maior tartalmi elemeként értelmezendő, és semmiképpen sem lehet mérhető a „gondos ellenőrzés” vagy a felróhatóság mércéjével. Önmagában az, hogy a vezető tisztségviselő az adott körülményt nem volt képes befolyásolni, illetve nem volt képes arra hatást gyakorolni, nem eredményezi azt, hogy a körülményt ellenőrzési körön kívül esőnek kell tekinteni. Ebből következően ellenőrzési körbe eső lehet az olyan „belső” objektív körülmény is, amely nem volt befolyásolható, és amely a gondos ellenőrzéssel sem volt elhárítható.¹⁶

A második kimentési feltétel az előreláthatóság. Ennek alapján a vezető tisztségviselő akkor mentesül a kártérítési felelősség alól, ha a kárt a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta (és annak elkerülése vagy elhárítása nem is volt tőle elvárható).¹⁷

Gazdasági társaság vezető tisztségviselője vonatkozásában a kár szerződéskötéskori előreláthatósága nehezen értelmezhető. Egyes nézetek¹⁸ szerint a vezető tisztségviselői pozíció ellátására irányuló jogviszony létrejöttékor - amikor a vezető tisztségviselő még meg sem kezdte a tevékenységét - képtelenség előre látni, hogy a vezető tisztségviselő későbbi döntései során milyen károk keletkezhetnek, ezért szinte mindig ki tudná menteni magát a kártérítési felelősség alól.

Véleményem szerint ezzel ellentétesen az is felvethető, hogy a vezető tisztségviselői tevékenység - mint professzionális tevékenység - vállalásakor a legtöbb kockázat, és ebből adódóan a kár bekövetkezésének a lehetősége előre látható, ezek előrelátása a vezető tisztségviselőktől megkövetelhető.

¹⁶Új Ptk. Tanácsadó Testület véleménye - A Ptk. 6:142. § alkalmazásában hogyan kell értelmezni az „ellenőrzési körön kívül eső” mentesülési okot?

¹⁷Bodzási Balázs: A jogi személyek körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre <http://ptk2013.hu/szakcikkek/bodzasi-balazs-a-jogi-szemelyek-koreben-felmerulo-felelossegi-kerdesekrol-kulonos-tekitettel-a-vezeto-tisztsegviselokre-gj-20136-8-14-o/2412> 2018.05.04.

¹⁸Bodzási Balázs: A jogi személyek körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre <http://ptk2013.hu/szakcikkek/bodzasi-balazs-a-jogi-szemelyek-koreben-felmerulo-felelossegi-kerdesekrol-kulonos-tekitettel-a-vezeto-tisztsegviselokre-gj-20136-8-14-o/2412> 2018.05.04.

A jogalkotó célja az új kárfelelősségi szabályok megalkotásakor az volt, hogy a szerződésszegésért való felelősség alóli kimentés szintje szigorúbb legyen, mint a felróhatósági alapú kárfelelősségé.¹⁹

A jogalkalmazás nehézségét mutatja, hogy bár kézenfekvő lenne az olyan értelmezés, hogy a jogi személyek körében a szerződéskötés időpontja nem a vezető tisztségviselői jogviszony létrejöttét jelenti, hanem annak a döntésnek a meghozatalát, amellyel a vezető tisztségviselő a jogi személynek kárt okozott. Ugyanígy az is, hogy az előreláthatóság szempontjából ne a szerződéskötés, hanem a szerződésszegés időpontja legyen az irányadó, mindez azonban contra legem jogértelmezés, mivel ellentétes a Ptk. 6:142. § szövegével. Összességében tehát a Ptk. kontraktuális felelősség szabályai szerint a kötelezettséget vállaló félnek a szerződés megkötésekor (vezető tisztségviselőként a jogviszony létrejöttékor) objektíve, azaz a szerződésszegő fél helyzetében lévő személyek mércéjével mérve, számolnia kellett.²⁰

Mindezek alapján a vezető tisztségviselő az előreláthatóságra alapítottan igen szűk körben mentheti ki felelősségét.

A harmadik felelősségi feltétel az elvárhatóság. A károkozó abban az esetben mentesül, ha nem volt elvárható, hogy a károkozó a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa. A kár elhárításának elvárhatósága - szemben az előreláthatósággal - a kár bekövetkezésének időpontjában vizsgálendő. Mindezek alapján egyértelmű, hogy a konjunktív kimentési okok értelmezése valamennyi vezetői tisztségviselői felelősség megállapítására irányuló per központi kérdése, amely egyes esetekben komoly kihívások elé állíthatja a jogalkalmazói gyakorlatot.²¹

3. A szerződésen kívül okozott károkért való felelősség

Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható.²²

¹⁹Új Ptk. Tanácsadó Testület véleménye - A Ptk. 6:142. § alkalmazásában hogyan kell értelmezni az „ellenőrzési körön kívül eső” mentesülési okot?

²⁰dr. Vékás Lajos, in: Kommentár Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, 6:142. §, szerk.: dr. Vékás Lajos, dr. Gárdos Péter, © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2014, 2016, 2018

²¹Bodzási Balázs: A jogi személyek körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre <http://ptk2013.hu/szakcikkek/bodzasi-balazs-a-jogi-szemelyek-koreben-felmerulo-felelossegi-kerdesekrol-kulonos-tekitettel-a-vezeto-tisztsegviselokre-gj-20136-8-14-o/2412> 2018.05.04.

²² Ptk. 6:518. §

A szerződésen kívüli kárfelelősség szabályait általános kárfelelősségi szabályoknak tekintjük, a felróhatóság megléte vagy hiánya több évtized alatt kikristályosodott bírói gyakorlattal rendelkezik és képes kellő egyensúlyban tartani a károsult és a károkozó érdekeit, egyaránt szolgálja a reparációt és a prevenciót. A felelősség megállapításának feltétele a károkozó magatartás jogellenessége és az okozati összefüggés megléte a magatartás és a kár bekövetkezése között. Az okozati összefüggés nem állapítható meg, amennyiben a kár bekövetkezése nem volt előrelátható.²³

A kimentés, így a vezető tisztségviselő felelősségének kimentésekor is a kulcskérdés a felróhatóság és előreláthatóság megléte vagy hiánya.

Igen röviden a felróhatóság az adott helyzetben elvárható magatartás tanúsításának a hiánya.²⁴

A kár bekövetkezésének előre nem látható volta miatt az előre pontosan fel nem mérhető körülmények bekövetkeztése miatt nem állapítható meg kárfelelősség²⁵, tehát az vizsgálendő, hogy az oksági láncban figyelembe kell-e venni, hogy a károkozásra vezető eseménysor elindítója látta-e, illetve láthatta-e előre a bekövetkező eredményt.²⁶

4. A kimentési okok bizonyítása, a bizonyítási teher

A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perekben a kimentési okokat - függetlenül attól, hogy a felelősség a szerződésszegéssel okozott kárfelelősség vagy a szerződésen kívüli kárfelelősség szabályai alapján merül fel - az általános kártérítési szabályok szerint a vezető tisztségviselőnek kell bizonyítania.

²³dr.Lábady Tamás, in: Kommentár Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, 6:518-522. §, szerk.: dr. Vékás Lajos, dr. Gárdos Péter, © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2014, 2016, 2018

²⁴Lábady, 2002, 144.o.

²⁵ (BH1984. 195.)

²⁶ (BH2008. 299.)

IV. A társasági jog által védett érdekek

A konkrét felelősségi alakzatok és a felelősség egyes eseteinek a tárgyalása előtt elengedhetetlen annak rövid áttekintése, hogy a társasági jogban melyek azok a védett érdekek, amelyek megsértése megalapozza a felelősség megállapítását.

1. A gazdasági társaság érdeke

A gazdasági társaság jogképes, tagjaitól elkülönült önálló jogi személy, más jogi személytől cégneve különbözteti meg, amely alatt önállóan szerez jogokat és vállal kötelezettségeket.²⁷ Mindebből következik tagjaitól és vezető tisztségviselőjétől elkülönült önálló érdeke. Az ügyvezetésre vonatkozó szabályozás sarokpontja, hogy a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét a jogi személy, illetve a gazdasági társaság érdekének megfelelően köteles ellátni, a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjét a társaság tagja nem utasíthatja, hatáskörét a legfőbb szerv nem vonhatja el, tevékenysége során a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a társaság legfőbb szerve határozatainak van alávetve.²⁸

Az ügyvezetés a jogi személy ügyeiben való olyan döntések meghozatalát jelenti, amelyek egyrészt nem tartoznak az alapítók vagy a tagok kizárólagos döntési jogkörébe, másrészt viszont a jogi személy irányításával függenek össze. Az irányítás körébe tartozó döntések körének meghatározása a vezető tisztségviselő felelőssége szempontjából kiemelt jelentőségű, hiszen az ügyvezetési döntések meghozatalára a jogi személy vezető tisztségviselői jogosultak. A gazdasági társaság önálló érdekét előtérbe helyező vezető tisztségviselői kötelezettség megszegése a gazdasági társasággal szembeni kártérítési felelősséggel jár.²⁹

²⁷ Ptk. 3:1.§ és 3:6. §, Ctv. 3.§ (1) és (2) bekezdés

²⁸ Ptk. 3:21. § (2) bekezdés és 3: 112. § (2) bekezdés

²⁹ dr. Kisfaludi András, in: Kommentár Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, 3:112. §, szerk.: dr. Vékás Lajos, dr. Gárdos Péter, © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2014, 2016, 2018

2. A kisebbség érdeke

A kisebbségnek főszabály szerint a gazdasági társaság azon tagja vagy tagjai minősülnek, akik együttesen a szavazati jogok legalább öt százalékával rendelkeznek.³⁰ A kisebbségi jogok a relatív gyengébb gazdasági helyzetű tagok részére biztosított olyan többletjogosítványok, amelyek végső soron a kistulajdonosok tulajdonhoz fűződő alapjogát védelmező garanciális szabadságjogok összessége az Alaptörvény XIII. cikkével³¹ összhangban.³²

A Ptk. által biztosított kisebbségvédelem háromirányú: az egyedi könyvvizsgálat kezdeményezése, a legfőbb szerv összehívásának kezdeményezése és az igényérvényesítés kezdeményezése. A vezető tisztségviselő felelőssége szempontjából utóbbi kettőnek van jelentősége.

Amennyiben a kisebbség a legfőbb szerv összehívására vonatkozó jogát gyakorolja, az ügyvezetés törvényes kötelezettsége a legfőbb szerv összehívása, e kötelezettsége elmulasztása esetén felelőssége cégtörvényességi felügyeleti eljárásban állapítható meg, amelynek egyik kimenetele a vezető tisztségviselővel szemben is kiszabható pénzbírság lehet.³³

A kisebbség általi igényérvényesítés a vezető tisztségviselő felelősségét akként érinti, hogy e kárigény a vezető tisztségviselő ellen is érvényesíthető. Ennek feltétele, hogy a társaság legfőbb szerve elvesse vagy ne bocsássa határozathozatalra azt az indítványt, hogy a társaságnak a vezető tisztségviselő ellen támasztható követelését érvényesítsék. Ebben az esetben a kisebbségben lévő személyek a gazdasági társaság képviseletében az igényt a társaság javára a vezető tisztségviselővel szemben maguk is érvényesíthetik.

Az ügyvezető elleni igényérvényesítés specialitása, hogy míg a vezető tisztségviselő a társaság törvényes képviselője³⁴, addig e perindítás vonatkozásában a kisebbség részére a Ptk. rendkívüli képviseleti jogot biztosít.³⁵

³⁰ Ptk. 3:103-105. §

³¹ Alaptörvény XIII. cikk (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

³² Török, 2015, 94.o.

³³ Ctv. 81. § (1) bekezdés b) pont

³⁴ Ptk. 3:116. § (1) bekezdés

³⁵ Sobor Dávid: A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének érvényesítése polgári perben, in: A vezető tisztségviselő felelőssége, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015, 82.o.

3. A hitelezők érdeke

A védett hitelezői érdek meghatározásához elsősorban a hitelező fogalmának meghatározása szükséges. Hitelezővédelmi szabályokat mind a Ptk., Cstv. és Ctv. is tartalmaz, továbbá a gazdasági bűncselekmények egyik védett jogi tárgya a hitelezők érdekvédelméhez fűződő társadalmi érdek. E jogszabályok közül definitíve egyedül a Cstv. határozza meg³⁶ a hitelező fogalmát, amely azonban a társasági jog szempontjából szűknek tekinthető, az mindössze a fizetéseképtelenségi jog területén, a Cstv. tárgyi hatálya alatt álló eljárásokban kielégítő.

A Ptk. kötelmi jogi szabályai értelmében a hitelező meghatározott pénzösszeg fizetését követően az adóstól a későbbiekben a pénzösszeg visszafizetését és kamat fizetését követelheti.³⁷

A bírói gyakorlatban viszonylag korán kialakult nézet (EBH 2003.886.) szerint a társasági jogi hitelező fogalom tartalmilag tágabb a Cstv. hitelező fogalmánál. A társasági jogban ugyanis nemcsak a szerződéses hitelezőt, hanem mindazokat hitelezőnek kell tekinteni, akik valamely szerződésen kívüli kötelelem keletkeztető tény, valamint a társaság által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapír alapján érvényesítenek követelést a gazdasági társasággal szemben. A hitelezővédelem gazdasági célja pedig a gazdasági társasággal szerződést kötők oldalán megjelenő információs asszimetria ellensúlyozása, ezáltal - a cégnyilvánosság, beszámoló közzétételi kötelezettség, tőkevédelem és egyéb szabályok mellett - a forgalom biztonságának és egyben a jogbiztonságnak szolgálata.³⁸

4. A befektetői érdekek védelme

A kisebbségvédelem és a hitelezővédelem mellett a társasági jogban védett harmadik nagy érdek a befektetői érdek. A befektető fogalmát a tőkepiac szempontjából a Tpt. szűken definiálja³⁹, amely fogalom meghatározás a tőkepiacon jelen nem lévő gazdasági társaságok befektetői vonatkozásában nem alkalmazható.

³⁶Ld. Cstv. 3. § (1) bekezdés c) pont

³⁷Ptk. 6:338. §

³⁸Török, 2015, 101.o.

³⁹Ld. Tpt. 5. § (1) bekezdés 20. pont - befektető: az a személy, aki a befektetési alapkezelővel vagy más befektetővel kötött szerződés alapján saját vagy más pénzét, egyéb vagyontárgyát részben vagy egészben a tőkepiac, illetve a szabályozott piac, tőzsde hatásaitól teszi függővé, kockáztatja.

Társasági jogi szempontból befektetőnek minősül bármely társasági részesedés lehetséges megszerzője, ideértve a részvénytársaság által kibocsátott részvény, valamint speciális (jegyzési jogot biztosító, átváltoztatható és átváltozó) kötvény lehetséges és tényleges megszerzője.⁴⁰

A Tpt. részvény kibocsátás vonatkozásában lefektetett befektetővédelmi szabályainak ismertetésétől e helyen eltekintek. A vezető tisztségviselő általános felelőssége a befektetőkkel - mint a gazdasági társaság tagjaival szemben - a Ptk. 3:117-118.§ alapján megállapítható.

V. A vezető tisztségviselő felelőssége, a felelősség esetei

A vezető tisztségviselő felelőssége az esetek többségében járulékos korlátlan vagyoni felelősség, a személyi felelősség a vezető tisztségviselő visszahívásának lehetőségénél, az eltiltásnál és a büntetőjogi felelősség eseteinél érhető tetten.

1. Személyi felelősség esetei: visszahívás, eltiltás és büntetőjogi felelősség

1.1 A visszahívás

A gazdasági társaság első vezető tisztségviselőjét a létesítő okiratban kell kijelölni, ezt követően a vezető tisztségviselőket a tagok nevezik ki vagy hívják vissza. A társaság ügyvezetését a vezető tisztségviselő önállóan, a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján végzi, e körben a társaság tagjai, tisztségviselői nem utasíthatják.⁴¹

A gazdasági társaság érdekeivel ellentétes vagy a tagok bizalomvesztését eredményező vezető tisztségviselői tevékenység jogkövetkezménye tehát a személyi felelősség megállapítása és a visszahívás lehet. A személyi felelősség megállapítása nem zárja ki és nem is előfeltétele a vagyoni felelősség megállapításának.

⁴⁰Török, 2015, 102.o.

⁴¹ Ld. Ptk. 3:21. § (3) bekezdés és 3:112. § (2) bekezdés

A visszahívás jogkövetkezménye, hogy a vezető tisztségviselő gazdasági társasággal fennálló jogviszony azonnali hatállyal megszűnik. A Ptk. dispozitivitást lehetővé szabálya alapján elvileg nem kizárt, hogy a társaság visszahívásról szóló határozata értelmében a jogviszony később szűnjék meg.

1.2. Az eltiltás

Míg a visszahívás a személyi felelősség társaságon belüli, belső megjelenésének tekinthető, a társaság külső viszonyaiban a személyi felelősség hatósági aktusok formájában jelenik meg (büntetőjogi felelősség esetében pl. szabadságvesztés vagy pénzbüntetés, továbbá vezető tisztségviselői foglalkozástól eltiltás, vagyonelkobzás, cégeljárásban eltiltás, más bírósági vagy hatósági eljárásban pénzbírság vagy rendbírság).

Az eltiltás hatálya alatt álló személy egy bizonyos ideig nem lehet újból vezető tisztségviselő. Az eltiltásnak két formája van, egyrészt a cégbíróság alkalmazhatja, másrészt büntetőjogi felelősség megállapítása esetén foglalkozástól eltiltás büntetésként szabható ki.

A cégbírószági által alkalmazható eltiltásnak⁴² azzal a személlyel szemben van helye,

- akinek felelősségét a felszámolási eljárás során ki nem elégített hitelezői követelésért a bíróság jogerősen megállapította és a jogerős bírósági határozat szerinti fizetési kötelezettségét nem teljesítette,
- aki a gazdasági társaság tartozásáért való korlátlan tagi helytállási kötelezettségének nem tett eleget, vagy
- akivel mint vezető tisztségviselővel szemben a cégbíróság pénzbírságot szabott ki és a jogerős határozat szerinti fizetési kötelezettségét nem teljesítette.

Az eltiltott személy nem szerezhetsz gazdasági társaságban többségi befolyást, nem válhat gazdasági társaság korlátlanul felelős tagjává, egyéni cég tagjává, továbbá nem lehet cég vezető tisztségviselője.

⁴² Ld. Ctv. 9/B. §

A büntetőjogi eltiltás, mint foglalkozástól eltiltás büntetés azzal a vezető tisztségviselővel szemben szabható ki, aki a bűncselekményt foglalkozása szabályainak megszegésével követi el, vagy foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el.⁴³

2. Vagyoni felelősség

A vezető tisztségviselő vagyoni felelőssége a személyi felelősséghez képest egy komplexebb felelősségi rendszer. Ebben a rendszerben megkülönböztethetünk belső, a társaság vagy a tagok irányában fennálló felelősséget, valamint külső, tehát az állammal vagy más harmadik személyekkel szemben fennálló felelősséget. Más és más felelősségi alakzatokat találunk az előtársasági szakban, és a cégbejegyzés vagy éppen a cégjegyzékből való törlés után. A felelősség „eredete” szempontjából megkülönböztethetünk olyan felelősségi alakzatokat, ahol a vezető tisztségviselő felelőssége a szerződésszegéssel okozott károk megtérítésére vonatkozó, más esetekben pedig a szerződésen kívül okozott károk megtérítésére irányadó szabályok alapján állapítható meg, amely nagyban meghatározza az igényérvényesítést és a kimentés lehetőségét is.

2.1. Vezető tisztségviselő felelőssége az előtársasági létszakban

A gazdasági társaság a létesítő okirata elkészültétől kezdődően előtársaságként működhet, a nyilvántartásba vételi kérelem benyújtását követően pedig üzletszerű gazdasági tevékenységet is folytathat.⁴⁴ Ha a gazdasági társaságot jogerősen bejegyzik, az előtársasági létszakasz megszűnik, és az előtársaságként kötött jogügyletek a gazdasági társaság jogügyleteinek minősülnek.

Az előtársasági létszakban a vezető tisztségviselő felelőssége a következőképpen merülhet fel:

2.1.1. Vezető tisztségviselő felelőssége az előtársaság továbbműködtetéséért a bejegyzési kérelem elutasítását követően (Ptk. 3:101. § (4) és (6) bekezdés)

Ha a gazdasági társaság nyilvántartásba vételét elutasítják, az erről való tudomásszerzést követően a működést haladéktalanul be kell szüntetni. Amennyiben erre mégsem kerül sor, a társaság

⁴³ Ld. Btk. 52. § (1) bekezdés

⁴⁴ Ld. Ptk. 3:101. § (1) bekezdés

továbbműködtetésével okozott károkért a vezető tisztségviselő(k) a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint felel(nek). Ugyanez a szabály irányadó, ha a bejegyzés iránti kérelmet visszavonják.

A működés megszüntetésére vonatkozó ésszerű törvényi kötelezettség megszegése szankciós jellegű felróhatóságon alapuló felelősségtípus.⁴⁵ A vezető tisztségviselő felelőssége ez esetben jellemzően a hitelezők vonatkozásában merül fel.

Az előtársaság már a nyilvántartásba-vételi kérelem benyújtását követően folytathat üzletszerű gazdasági tevékenységet, és nem vitásan kötelezettségeket is vállalhat. Akár már az előtársasági létszakasz alatt végezhet hatósági engedélyhez kötött tevékenységet is, amennyiben a hatóság a még be nem jegyzett társaság részére hajlandó kiadni az engedélyt.⁴⁶

A felelősség a bejegyzési kérelem elutasítását követően az előtársaság továbbműködtetéséért a vezető tisztségviselőt attól az időponttól terheli, amikor tudomására jutott a bejegyzési kérelem jogerős elutasítása. A felelősség kimentésének fentebb kifejtett igen szűk körű lehetőségeit is figyelembe véve csekély a kilátás a felelősség sikeres kimentésére, ugyanis a bejegyzési kérelem elbírálásának figyelemmel kísérése a vezető tisztségviselői megbízást elvállaló személy természetes feladata, akitől ezért egyrészt elvárható a cégbejegyzési eljárásban való aktív közreműködés, a bejegyzési kérelem elutasítása következményeinek a felmérése. Ennélfogva a további működés és az így okozott kár sem lehet az ellenőrzési körébe nem tartozó körülmény következménye és az előreláthatóság hiánya sem merülhet fel.

A vezető tisztségviselőt a bejegyzési kérelem elutasítását követően az előtársaság továbbműködtetéséért a hitelezőkkel szemben terhelő felelősség tehát vagyoni, saját magatartásért való, teljes, a vezető tisztségviselők között egyetemleges, elsődleges, kontraktuális felelősség.⁴⁷

A vezető tisztségviselő a bejegyzési kérelem elutasításáról való tudomásszerzést követően az előtársaság további működtetésével lényegében már a saját nevében jár el. A létre nem jött

⁴⁵ Török, 2015, 375. o.

⁴⁶ dr. Kisfaludi András, in: Kommentár Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, 3:101. §, szerk.: dr. Vékás Lajos, dr. Gárdos Péter, © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2014, 2016, 2018

⁴⁷ Török, 2015.376.o.

társaság vezető tisztségviselő által történő további - lényegében fiktív - működtetéséért a tag felelősséggel nem tartozik. Az ebből eredő károk megtérítése iránt kizárólag a vezető tisztségviselő(k) perelhetők, a tagok a vezető tisztségviselő(k) valójában saját magatartásáért felelősséggel nem tartoznak.⁴⁸ Ez az indoka annak, hogy az előtársasági létszakban a bejegyzés meghiúsulása és a társaság továbbműködtetése esetén a vezető tisztségviselőt nem deliktuális hanem kontraktuális felelősség terheli a hitelezőkkel szemben.

2.1.2. Vezető tisztségviselő mögöttes felelőssége a megszűnésig vállalt kötelezettségek kielégítéséért (Ptk. 3:101. § (5) és (6) bekezdés)

Amennyiben a bejegyzési kérelmet a bíróság elutasítja, a tevékenység beszüntetése mellett a vállalt kötelezettségeket is teljesíteni kell. A kötelezettségek teljesítésére elsősorban a létrehozni kívánt társaság rendelkezésére bocsátott vagyona szolgál. Amennyiben e vagyon a kötelezettségek kielégítését nem fedezi, az alapítók harmadik személyekkel szemben egyetemlegesen kötelesek helytállni.

Ha a létrehozni kívánt gazdasági társaságnál a tag felelőssége a társaságot terhelő kötelezettségekért korlátozott volt, és a tag helytállása ellenére ki nem elégített követelések maradtak fenn, a mögöttes felelős tagokat követően újabb mögöttes felelősként jön számításba a vezető tisztségviselő. A harmadik személyek irányában fennmaradt ki nem elégített követelésekért a létrehozni kívánt gazdasági társaság vezető tisztségviselői kötelesek korlátlanul és egyetemlegesen helytállni. Korlátlan tagi felelősségű társaságoknál a vezető tisztségviselő mögöttes felelőssége akkor sem áll fenn, ha a tagok korlátlan felelőssége ellenére maradt fenn ki nem elégített hitelezői követelés, hiszen a közkereseti társaságnál és a betéti társaságnál a vezető tisztségviselő és a (bel)tag személye azonos.⁴⁹

Az előtársaság által vállalt kötelezettség tekintetében tehát a felelősség három rétegű, a követeléseket elsősorban az előtársaság javára rendelkezésre bocsátott vagyonból kell fedezni, amennyiben ez a kötelezettségek teljesítésére nem elegendő, másodsorban a tagok mögöttes korlátlan felelőssége alapján kell megkísérelni a hitelezők kielégítését. Mivel a Ptk. „a tag

⁴⁸Tötök, 2015, 377.o.

⁴⁹ Török, 2015, 377.o.

helytállása ellenére ki nem elégített” szófordulatot használja, a vezető tisztségviselő felelőssége a tag(ok) mögöttes felelősségéhez viszonyítottan is mögöttes felelősség, ezért a vezető tisztségviselővel szemben az igényérvényes feltétele, hogy valamennyi alapítóval szemben sikertelen volt a végrehajtás.⁵⁰

Az előtársaság vezető tisztségviselőinek a ki nem elégített követelésekért való felelőssége más személy felelősségéért fennálló, teljes, a vezető tisztségviselők között egyetemleges, másodlagos (mögöttes), felróhatóságtól független (objektív) deliktualis felelősségtípus.⁵¹

2.1.3. A vezető tisztségviselő felelőssége a gazdasági társaság létesítő okiratának és nyilvántartásba vétel iránti kérelmének cégbíróságra történő benyújtásáért

A bejegyzési kérelem benyújtásának elmulasztásából vagy késedelméből, továbbá a hiányos vagy hibás bejelentésből eredő károkért a vezető tisztségviselő az alapítókkal szemben a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint felel.⁵²

A Ptk. világossá teszi, hogy a vezető tisztségviselő jogosult és egyben köteles a gazdasági társaság nyilvántartásba vételének kezdeményezése. A bejegyzési kérelem benyújtásának elmulasztása a gazdasági társaság alapítóival, tagjaival szemben felelősséget keletkeztet, hiszen a mulasztás akadályozza e személyek a létesítő okiratban kifejtett akaratának érvényesülését és a bejegyzési kérelem benyújtásának elmulasztásából vagy késedelméből, valamint a hiányos vagy hibás bejelentésből eredő károkért a vezető tisztségviselő az alapítókkal szemben a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint felel.⁵³

A vezető tisztségviselőt a létesítő okirat benyújtásával összefüggésben terhelő kötelezettségek pontosan meghatározottak, a bejegyzési kérelmet a gazdasági társaság alapítását (a létesítő okirat ellenjegyzését) követő harminc napon belül kell bejelenteni a cégbíróságnak.⁵⁴ A vezető tisztségviselő nemcsak a kérelem benyújtásáért felel, hanem annak hiánytalan voltaért is. Ennek

⁵⁰ Csehi Zoltán: A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének alapjai és irányai az új Polgári Törvénykönyv alapján, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015, 39.o.

⁵¹ Török, 2015,277.o.

⁵² Ld. Ptk. 3:12. § (2) bekezdés

⁵³ dr. Kisfaludi András, in: Kommentár Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, 3:12. §, szerk.: dr. Vékás Lajos, dr. Gárdos Péter, © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2014, 2016, 2018

⁵⁴ Ld. Ptk.3:100. § (1) bekezdés

okán a vezető tisztségviselő a nyilvántartásba vétel során rá háruló kötelezettségeket a kérelem előterjesztésével még nem teljesítette maradéktalanul, amennyiben a nyilvántartásba vételi eljárás során a cégbíróság hiánypótlást rendel el, a hiánypótlás érdekében a szükséges intézkedések megtétele iránt a vezető tisztségviselőnek is intézkednie szükséges, tehát feladatai közé és felelősségi körébe tartozik a bejegyzési kérelem figyelemmel kísérése és a kérelem benyújtását követően a bejegyzés érdekében szükségessé vált további intézkedések megtétele is. Mindezek elmulasztása esetén a tagokkal (alapítók) szemben a szerződésszegéssel okozott károk szabályai szerint felel.

2.2 A vezető tisztségviselő felelőssége a gazdasági társaság nyilvántartásba vételét követően, a belső és a külső kárfelelősség

2.2.1. A belső felelősség

A vezető tisztségviselőt szerződéses jogviszony köti a gazdasági társasághoz, ezért a társasággal szemben a feladatai ellátásával összefüggésben okozott károkért a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint felel. E felelősség vagyoni, saját magatartásért való, teljes, elsődleges, kontraktuális felelősségtípus.⁵⁵

A felelősség alapja a Ptk. 3:24. § (1) bekezdésébe foglalt szabály, amelynek értelmében a vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a gazdasági társaságnak okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben.

A szerződésszegéssel okozott kárfelelősség megállapításának általános és konjunktív feltételei a következők:

- a károkozó magatartás időpontjában vezető tisztségviselői pozíció betöltése (szerződéses jogviszony fennállása)
- vezető tisztségviselő ügyvezetési kötelezettségei megszegésével, és tisztségével összefüggésben okozza a kárt
- kár következzen be a gazdasági társaság oldalán
- okozati összefüggés álljon fenn a magatartás és a kár bekövetkezése között.

⁵⁵ Török, 2015, 346.o.

A kárfelelősség feltételeinek tárgyalásánál alapvető kérdés a vezető tisztségviselő feladatköre. A Kúria a munkaviszonyban álló vezető tisztségviselő feladatkörével összefüggésben megállapította, hogy a gazdasági társaságnál munkaviszonyban álló vezető tisztségviselő az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosságot akkor tanúsítja, ha a társaság által kötendő szerződés valamennyi gazdálkodási szempontú lényeges feltételét igyekszik megismerni és feltárni. A körütekintő eljáráshoz a munkáltató ésszerű és megalapozott döntését elősegítő - általában előzetes - tájékoztatása is hozzátartozik, különösen, ha a szerződés jelentős mértékű vagyont érint (EBH2012. M.11.).

Mindezek alapján megállapítható, hogy nem lehetséges valamennyi gazdasági társaságra vonatkozóan egységes zsinórmértéket kialakítani az ügyvezetés felelősségére nézve. A kimentési okokat - ellenőrzési körön kívüliség, előreláthatóság, kár elhárításának elvárható volta - és az adott magatartást egyéniesítve célszerű vizsgálni, a körülmények megítélése egyes gazdasági szektorokban, különböző cégformákra, üzemméretre nézve eltérőek lehetnek és más megítéléssel bírhatnak egyszemélyi és testületi ügyvezetés esetén. Az a körülmény is jelentőséggel bírhat, hogy a vezető tisztségviselő feladatait munkaviszonyban vagy megbízási jogviszonyban - azon belül pedig ingyenes vagy visszerhes megbízási keretében - látja el.

A cégbejegyzést követően a felelősség alapvetően a gazdasági társasággal szemben áll fenn, mindaddig, amíg a gazdasági társaság létezik - tehát jogerősen nem került törlésre a cégjegyzékből - a vezető tisztségviselő a tagokkal szemben vagyoni felelősséggel nem tartozik. Ez jelenik meg a Ptk. 3:24. § (1) bekezdés „felel a jogi személlyel szemben” kitételében. E törvényi megfogalmazás is kifejezi a gazdasági társaság, mint jogi személy önálló és a tagoktól elkülönült jogi személyiségét és azt is, hogy a gazdasági társaság vagyona, érdekei a tagokétól elkülönül. A tagok a társaság tulajdonosi ellenőrzése körében igénybe vehető eszközökkel élhetnek (felügyelőbizottság alakítása, könyvvizsgáló alkalmazása), továbbá felvilágosítást kérhetnek a vezető tisztségviselőtől a társaság működésével kapcsolatban.⁵⁶ Mindemellett a társaság működése alatt a személyi felelősségre vonás jogát gyakorolva a vezető tisztségviselőt tisztségéből visszahívhatják.

⁵⁶ Ld. Ptk. 3:26-28.§, 3:23.§ és 3:119-131. §

A gazdasági társaság javára a vezető tisztségviselővel szembeni igényérvényesítés kezdeményezéséről a tagok a legfőbb szerv ülésén határoznak, ily módon a társaság autonómiájából fakadóan a társaság saját belső döntése lesz a vagyoni felelősségi igény érvényesítésére irányuló eljárás megindítása.

2.2.2. A felmentvény

A vezető tisztségviselő vagyoni felelősségre vonásának ellentéte, ha úgy tetszik párja a vezető tisztségviselőt a felelősség alól mentesítő felmentvény intézménye.

A felmentvényt a vezető tisztségviselő kérésére a beszámoló elfogadásával egyidejűleg a társaság adja meg. A felmentvény az előző üzleti évben kifejtett ügyvezetési tevékenység megfelelőségét állapítja meg, megadása esetén a társaság a vezető tisztségviselő ellen akkor léphet fel az ügyvezetési kötelezettségek megsértésére alapozott kártérítési igénnyel, ha a felmentvény megadásának alapjául szolgáló tények vagy adatok valótlanok vagy hiányosak voltak.⁵⁷

A felmentvény egy „bizonyítvány” a megfelelő cégvezetésről, amelynek a vezető tisztségviselőt a társasággal szembeni (belső) kontraktuális kártérítési felelősség alól mentesíti, a mentesítés értelemszerűen nem vonatkozhat harmadik személyek esetleges igényeire.⁵⁸

A felmentvény mind megjelenési formáját, mind tartalmát tekintve a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységének megfelelőségét megállapító társasági határozat. A legfőbb szerv az alapító okirat ilyen tartalmú rendelkezése nélkül is, a Ptk. alapján határozhat.

A felmentvény megadását követően igényérvényesítésre kivételes esetben van lehetőség, mégpedig ha a utóbb az derül ki, hogy a felmentvény megadásának alapjául szolgáló tények vagy adatok valótlanok vagy hiányosak voltak.

⁵⁷ Ld. Ptk. 3:117. § (1) bekezdés

⁵⁸ Bögös Tímea és Pásztélyi Emese / Horváth és Társai Ügyvédi Iroda DLA Piper - A felmentvény - „bizonyítvány” a megfelelő cégvezetésről - Hogyan alakult a jogintézménye az elmúlt évek bírói gyakorlatában? <http://www.jogiforum.hu/hirek/39081> 2018.05.10.

A felmentvény megadásának a felelősség megállapítására irányuló perben a bizonyítási teherre is jelentős kihatása van. Megadását követően a kártérítést követelő társaság már nem csak azt köteles bizonyítani, hogy az ügyvezető jogellenes magatartásával okozati összefüggésben a társaságot kár érte, hanem azt is, hogy a rendelkezésére álló adatok a felmentvény megadásakor hiányosak vagy valótlanok voltak. A kimentési okok bizonyítása felmentvény birtokában is a (volt) vezető tisztségviselő kötelezettsége, tehát a kimentési okokat illetően a felmentvény a bizonyítási terhet nem fordítja át.

2.2.3. A vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelőssége a hibás üzleti döntések miatt bekövetkező károkért

A vezető tisztségviselővel szembeni kárigény egészen más megítélés alá esik, ha a kárigényt arra alapítják, hogy a vezető tisztségviselő valamely normatív kötelezettségének megszegése miatt a társasággal szemben pl. valamely hatósági eljárásban jogkövetkezményt alkalmaztak, vagy az igény alapja a vezető tisztségviselő által meghozott - utóbb hibásnak minősülő - üzleti döntés miatt bekövetkezett veszteség vagy elmaradt haszon. Az utóbb hibásnak minősülő üzleti döntések a gazdasági társaság működésének természetes velejárói, a folyamatosan változó gazdasági környezet miatt sem képzelhető el olyan ügyvezetés, amely folyamatosan hibás üzleti döntés nélkül irányítja a társaságot. A hibás döntés közgazdasági következménye pedig jellemzően a veszteség vagy az elmaradt haszon.

A bírói gyakorlat szerint a vezető tisztségviselői kárfelelősséget a hibás döntések káros gazdasági hatásainak bekövetkezése nem alapozza meg automatikusan, mert a gazdasági társaságok működtetésekor a veszteséget vagy elmaradt hasznat eredményező döntések a szokásos üzleti kockázat részét képezik.

Markánsan megjelenik e nézet a Szegedi Ítéltábla eseti döntésében, ahol a bíróság kimondta, hogy az ésszerű gazdasági kockázat szempontjai szerint lehet megítélni, hogy a vezető tisztségviselő a társaság érdekében járt-e el vagy sem. Önmagában a tévesnek bizonyult gazdasági döntés vagy veszteség nem alapozza meg felelősséget. Ellenben a kártérítési felelősség megállapítható, ha az

ügyvezető irracionális, ésszerűtlen üzleti kockázatot vállal, és ez a társaság érdekének nyilvánvalóan nem felel meg, és vagyoni hátrányt is okoz.⁵⁹

A kérdést ellenkező irányból, a felelősség megállapíthatóságának oldaláról közelítette meg a Legfelsőbb Bíróság, amikor kimondta, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének megállapításához az vezethet, ha a gazdasági társaság helyzetét és a piaci környezetet teljes egészében tévesen felmérve, előre láthatóan és kirívóan ésszerűtlen kockázatot vállalt. Ugyancsak ha úgy köt általa nem ismert idegen nyelven szerződést, hogy annak valós jogi tartalmáról nem győződik meg, úgy utal át külföldi illetőségű off-shore cégnek, mint szerződő félnek jelentős összeget, hogy a teljesítésnek vagy a teljesítés lehetetlenné válásának esetére semmilyen biztosítékot nem köt ki, a szerződésszegésből eredő követelésének érvényesítése céljából pedig a szükséges intézkedéseket nem teszi meg.⁶⁰

A Fővárosi Ítéltábla eseti döntésében az üzleti kockázat értékelése körében rámutatott, hogy a vezető tisztségviselő által hozott rossz üzleti döntés - noha a cégnek vitathatatlanul kárt okoz - egyéb tényállási elem hiányában még jogellenes magatartásnak sem tekinthető.⁶¹

A vezető tisztségviselő döntéseinek megítélésakor nem azt kell elvárni, hogy valamennyi döntés optimális legyen, hanem a racionális eljárás tekinthető az általános zsinórmértéknek mind a döntéshozatal, mind a döntés-előkészítés során. Ez a megközelítés azzal az előnnyel jár, hogy nem a döntés tartalmát kell utólag elvetni vagy jóváhagyni. Az ügyvezetés döntéseinek tartalmát, gazdasági értelmét firtató kérdések és a vállalt kockázat értékelése akkor válik relevánssá, amikor a kockázat vállalása kirívó és ésszerűtlen, a folytatott üzletpolitika pedig teljesen figyelmen kívül hagyja a társaság aktuális helyzetét és a piaci viszonyokat.⁶²

⁵⁹ BDT2004. 959.

⁶⁰ EBH2011. 2417.

⁶¹ BH2004. 372.

⁶² Török, 2015, 351.o.

2.2.4. A (volt) tagok igényérvényesítése a (volt) vezető tisztségviselővel szemben a társaság jogutód nélküli megszűnését követően

A belső felelősség speciális esete, mikor a (volt) tagok érvényesítenek kárigényt a (volt) vezető tisztségviselővel szemben. Erre abban az egy esetben van lehetőség, ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnt és a cégjegyzékből jogerősen törlésre került. Mivel a társaság önálló jogalany, tagjaitól elkülönült vagyonnal és érdekekkel rendelkezik, a jogalkotó a tagok részére kizárólag a jogutód nélküli megszűnést követően biztosítja a vezető tisztségviselővel szembeni igényérvényesítés lehetőségét.

A jogutód nélküli megszűnés maga után vonja az önálló jogi személyiség, a tagoktól elkülönült vagyon, valamint a döntéshozó és képviseleti szervek megszűnését is. Jogutód nélküli megszűnéskor a hitelezők kielégítését követően fennmaradt vagyon a tagokat illeti⁶³, ezért logikus, hogy a kárigényt a tagok érvényesítsék, mivel egyrészt a kár a társaság megszűnését követően rájuk hárult és a társaság megszűnése okán a kárigényt már nem érvényesítheti. A kárigényt azok a volt tagok érvényesíthetik, akik a cégjegyzékből való törlés időpontjában voltak a társaság tagjai, az igényérvényesítésre rövid, a törléstől számított egy éves jogvesztő határidő áll rendelkezésre, a (volt) tag az igényt saját nevében a megszűnéskor felosztott vagyonból őt illető rész arányában érvényesítheti.⁶⁴

2.2.5. Kontraktuális kárfelelősség korlátozása vagy kizárása

A Ptk. új alapokra helyezte a kontraktuális kárfelelősség szerződéssel történő korlátozását és kizárását is. Mivel a Ptk. kontraktuális felelősségre vonatkozó szabályai a vezető tisztségviselői felelősség - és azon belül a belső felelősség - „háttérjoga”, ezért az e körben bevezetett dogmatikailag új szabályok külön figyelmet érdemelnek.

⁶³ Ld. Ptk. 3:48. § (2) bekezdés

⁶⁴ Sobor Dávid: A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének érvényesítése polgári perben, in: A vezető tisztségviselő felelőssége, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015, 82.o.

A felelősség korlátozásának illetve kizárásának korlátja, hogy a szándékosan, továbbá az emberi életben, testi épségben és egészségben szerződésszegéssel okozott károk vonatkozásában a felelősséget sem korlátozni, sem kizárni nem lehet.⁶⁵

A felelősség korlátozása vagy kitárása az alapító okiratban történhet. A Ptk. a jogi személyek általános szabályai között - valamennyi gazdasági társaságra nézve kiterjedő hatállyal - rögzíti, hogy a vezető tisztségviselő a jogi személlyel szemben az ügyvezetés körében okozott károkért a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséggel felel.⁶⁶

Ez a Ptk. rendszerén belüli utaló szabály - tartalmára tekintettel - egyúttal a vezető tisztségviselő tekintetében egy általános elvárhatósági, magatartási zsinórmértéket jelent, amely feltétlen érvényesülést kívánó kógens norma, amelytől álláspontom szerint eltérni nem lehet, mert ezzel a társasági jogunk menedzserfelelősségre vonatkozó szemléletének lényegét tagadnánk meg. Tehát a tagok nem határozhatják el, hogy gazdasági társaságukban a társaság és a vezető tisztségviselő közötti kapcsolat tekintetében a felelősséget akként korlátozzák, hogy a felelősségi viszonyokat nem a kontraktuális felelősség szerint rendezik. A tagoknak a felelősség korlátozására vagy kizárására a kontraktuális felelősség körében van lehetőségük, e szabályok adják meg a lehetőséget számukra, hogy a szerződéses kapcsolatukat - szerződéses szabadságukkal élve - a felelősséget korlátozzák vagy kizárják.⁶⁷

A felelősség korlátozása - a felmentvényhez hasonlóan - értelemszerűen csak a társaság belső viszonyaiban hatályos, mivel az a társaság és a vezető tisztségviselő szerződéses kapcsolatának egyik aspektusa, amely ezért e szerződéses kapcsolatokról független jogviszonyokra kihatással nem lehet.

2.2.6. A külső felelősség

A vezető tisztségviselő külső felelőssége kettős, egyrészt felmerül olyan esetekben, amikor a gazdasági társaság megszűnésekor kielégítetlen hitelezői követelések maradtak, másrészt olyan

⁶⁵ Csehi Zoltán: A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének alapjai és irányai az új Polgári Törvénykönyv alapján, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015, 32.o.

⁶⁶ Ld. Ptk. 3:24. §

⁶⁷ Török, 2015, 358.o.

esetekben, amikor a társaság fennmarad, de hatósági eljárásban nemcsak a gazdasági társaság, hanem az ügyvezetés vagyoni vagy személyi felelőssége is megállapításra kerül. A külső felelősség jellemzően járulékos felelősség, a hitelezők vonatkozásában - szerződéses jogviszony hiányában - deliktuális felelősség, az állam irányában pedig jellemzően hatósági aktus alapján áll fenn.

2.2.7. Felelősség a kielégítetlen hitelezői követelésekért jogutód nélküli megszűnési eljárás esetén

A jogutód nélküli megszűnés esetén szükséges a társaság működésének befejezése, a vagyon értékesítése és a hitelezők felé fennálló kötelezettségek teljesítése. A kielégítetlen követelésekért való helytállás tekintetében a Ptk. 3:118. §, a Cstv. 33/A. § és a Ctv. 118/B. § állapít meg rendelkezéseket.

A Ptk. 3:118. § szerint jogutód nélkül megszűnés esetén a vezető tisztségviselő felelősségére nézve általános jelleggel kimondja, hogy a hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a társaság vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. Ez a rendelkezés végelszámolás esetén nem alkalmazható.

A vezető tisztségviselőt a hitelezőkkel szemben deliktuális felelősség terheli, mivel nem áll velük szerződéses kapcsolatban. A kárfelelősség megállapításának feltétele - a kielégítetlenül maradt követelésen túl - kettős, a sérelmezett magatartásnak egyrészt fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet alatt kell jelentkeznie, másrészt e magatartás akkor ad alapot a felelősség megállapítására, ha az alapján megállapítható, hogy az ügyvezetés a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. Tehát e rendelkezés szempontjából fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben az ügyvezetési tevékenységet a Ptk. előírásai alapján nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége, hanem azok figyelembe vétele szerint kell ellátni.⁶⁸

⁶⁸ dr. Kisfaludi András, in: Kommentár Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, 3:118. §, szerk.: dr. Vékás Lajos, dr. Gárdos Péter, © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2014, 2016, 2018

A Cstv. 33/A. § értelmében a felszámolási eljárás alatt a csődbíróságtól a hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló kérheti annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezetői feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezzel okozati összefüggésben a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése más okból meghiúsulhat.

A Cstv. 33/A. § szerinti igényérvényesítés kétlépcsős, a fenti rendelkezések alapján a felszámolási eljárás alatt lehet megállapítási keresetet indítani, amelynek sikere esetén a felszámolási eljárás jogerős befejezése után a Cstv. 33/A. § (11) bekezdés alapján 90 napos jogvesztő határidő áll rendelkezésre a marasztalási kereslet megindítására a már megítélt jogalap szerint.⁶⁹

A Ctv. 118/B.§ alapján a kényszerszürtölt cég vezető tisztségviselője - és a kényszerszürtöltési eljárás előtt a cégjegyzékből sürtölt vezető tisztségviselő is - az okozott hátrány erejéig felel a kielégítetlenül maradt hitelezői követelésekért, ha a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladatait nem a hitelezői érdekek figyelembe vételével látta el, és ezáltal a cég vagyona csökkent, illetve a hitelezők követeléseinek kielégítése meghiúsult. A vezető tisztségviselő abban az esetben mentesülhet a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet nem a vezető tisztségviselői jogviszonya alatt vagy ügyvezetési tevékenysége miatt következett be, vagy azt, hogy az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá a cég legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében.⁷⁰

A Ptk., Cstv. és a Ctv. felelősségi alakzatot megállapító szabályainak középpontjában a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet áll. Ennek fogalmát a Ptk. nem adja meg, azt a Cstv. és a Ctv. definiálja⁷¹. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a társaság vezetői előre látták vagy az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható

⁶⁹ dr. Csőke Andrea, Fodorné dr. Lettner Erzsébet, dr. Juhász Csaba - Nagykomentár a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényhez, 33/A.§, © Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2017

⁷⁰ dr. Bánki-Horváth Mária - in: Nagykomentár a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvényhez - 118/B.§ - © Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016

⁷¹ Ld. Cstv. 33/A. § (3) bekezdés, Ctv. 118/B. § (3) bekezdés

gondosság mellett látniuk kellett, hogy a társaság nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet értelmezése számos eseti döntésben felmerült:

A fenyegető fizetéseképtelenség bekövetkezik, ha az adós tartozását esedékességkor előreláthatólag nem képes kiegyenlíteni. Ennek fennállása alatt a vezető tisztségviselőnek a hitelezői érdekeket szolgálva kell gazdálkodnia. Ez a kötelező gazdálkodási elv addig áll fenn, amíg a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet. (BH2014. 188.)

Bekövetkezik a fenyegető fizetéseképtelenség, ha a termelő tevékenységet már nem folytató adós úgy nyújt kölcsönt egy kapcsolt vállalkozásnak, hogy a kölcsönadás időpontjában a vele szemben fennálló, felszámolói kérelmet is megalapozó követelések összege meghaladja a vagyont. (BDT2010. 2282.)

A fenyegető fizetéseképtelenség tulajdonképpen egy vízvázasztónak tekinthető a gazdasági társaság életében. Innentől az ügyvezetésnek már korlátozottan lehet a társaság saját érdeke, a tulajdonosok profitérdeke vagy más szempontok szerint eljárni, ugyanis „aktivizálódnak” a Ptk., Cstv. és Ctv. hitelezői érdekek figyelembevételét megkövetelő rendelkezései, és ettől a kritikus pillanattól kezdődően lehetséges a csődbűncselekmény⁷² elkövetése is.

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet megállapítása mellett az ügyvezetés tevékenységének e minősége a másik olyan esetkör, amely kihívás elé állítja a jogalkalmazást. E körben a következő eseti döntésekre kívánok utalni:

Ha a fenyegető fizetéseképtelenség bekövetkezése után meghozott gazdasági döntés utóbb tévesnek bizonyult, még nem alapozza meg a vezető tisztségviselő Cstv. 33/A. § szerinti felelősségét. Erre csak többlettényállási elem mellett kerülhet sor. Ilyen lehet például, a döntéssel érintett felek csalárd összejátszása a saját gazdasági érdekeik érvényesítése, vagy a hitelezők kijátszása érdekében, illetve ha az ügyletkötés tételes jogszabályi rendelkezést sértett. Ugyancsak alapot

⁷² Ld. Btk. 404.§

adhat a felelősség megállapítására, ha a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság helyzetét, piaci környezetét alapvetően tévesen felmérve, ésszerűtlen vagy - kellő körültekintés esetén - már előre láthatóan teljesíthetetlen ügyletet kötött. (BDT2016. 3499.)

Az adós fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetében a hitelezői érdekek elsődlegességét sérti az olyan kölcsönnyújtás, amelyből az adósnak haszna nem származhat, amelynek megtérülésére a hitelezők nem számíthatnak, és amely csak az adós és a kölcsönvevő közvetett - magánszemély - tulajdonosának érdekeit szolgálja. (BDT2016. 3436.)

A felszámolás alá került adós cég vezetőjének felelőssége megállapítható, ha a felszámolást elrendelő végzés meghozatala után az adóshoz befolyt pénzeszközökkel nem tud elszámolni, s ezzel az adós vagyonát csökkenti. (BDT2010. 2376.)

Amennyiben a gazdasági társaság vezető tisztségviselője a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztétől kezdve ügyvezetési feladatait nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látja el, személyes felelőssége megállapítható. A vezető tisztségviselő helytállási kötelezettsége azonban nem a ki nem elégített hitelezői követelések teljes összegére áll fenn, hanem csak olyan mértékben, amilyen mértékben a társasági vagyon a vezető tisztségviselő felróható eljárása folytán csökkent. (BDT2012. 2619.)

A hitelezői érdek figyelembevétele a társasági saját és a hitelezői érdekek ütközésekor merül fel legmarkánsabban. Ez esetben egyrészt azt kell vizsgálni, hogy a felrótt magatartás a társaság érdekében állt-e, másrészt milyen előnyökkel kecsegtetett. Általában nem alapozza meg a vezető tisztségviselő felelősségét, ha azért kötött nagyobb - de még az ésszerűség keretein belül maradó - kockázattal járó ügyletet, mert a magasabb kockázat alapján várható magasabb haszonból joggal remélhette a már lejárt hitelezői követelések kielégítését. Ugyanígy az a magatartás sem szolgálhat a hitelezői érdek sérelmének megállapításául, hogy a társaság azért fizet ki kisebb összegű lejárt hitelezői követeléseket, mert ezzel tudja elkerülni a fizetéseképtelensége megállapítását és a felszámolási eljárás megindulását.⁷³

⁷³ Dzsula Mariann: A vezető tisztségviselő felelőssége a cégtörvény alapján, in: A vezető tisztségviselő felelőssége, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015, 12.o.

A BDT2012. 2619. számú - a kártérítés mértékére is kitérő - eseti döntés világít rá arra, hogy noha a kártérítés Ptk. deliktuális felelősségre vonatkozó szabályai szerint a károkozó a teljes kárt köteles megtéríteni⁷⁴, azonban a társasági jog e felelősségi alakzatánál nem lehet az a kérdés, hogy a vezető tisztségviselő magatartása a hitelezőnél milyen kárt okozott, hanem a kárfelelősség megállapítására irányuló eljárások tárgya az, hogy az ügyvezetés döntései az adós vagyonában mekkora vagyonsökkenést eredményeztek. A felelősség pedig csak az olyan vagyonsökkenésért állapítható meg, amely abból ered, hogy a társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet beálltát követően nem vette figyelembe a hitelezők érdekét.⁷⁵

2.2.8. A külső felelősség egyéb esetei

A külső felelősség másik esetkörébe azok a felelősségi alakzatok tartoznak, amelyeknél a vezető tisztségviselő valamely ügyvezetéshez kapcsolódó tételes jogi kötelezettségét megszegi, és emiatt vele szemben és esetlegesen a társasággal szemben is pl. büntetőeljárásban, más bírósági vagy hatósági eljárásban hátrányos jogkövetkezményt alkalmaznak.

A külső felelősség egyéb - a magánjog területéről a közjog területére vezető - eseteit a teljesség igénye nélkül az alábbiak szerint csak felvillantom:

A./ A vezető tisztségviselő büntetőjogi felelőssége

A bűncselekményt természetes személy követheti el, ő képes a törvény által megkövetelt cselekvőséget tanúsítani, és személy szerint is ő, a természetes személy sújtható büntetéssel (pl. szabadságvesztés, pénzbüntetés, stb.). A jogi személyek büntetőjogát a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény szabályozza, meghatározva a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedéseket.

A gazdasági társaságok működtetése során a vezető tisztségviselő és a társaság nevében eljáró más személyek elviekben számos bűncselekményt követhetnek el. Ezek egy része olyan közönséges

⁷⁴ Ld. Ptk. 6:522.§

⁷⁵ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén, in: A vezető tisztségviselő felelőssége, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015, 141.o.

bűncselekmény, amelynek elkövetéséhez nem szükséges a gazdasági társaság megléte, illetve nem szükséges hogy az elkövető a bűncselekmény törvényi tényállását egy gazdasági társaság ügyvezetőjeként kövesse el (pl. sikkasztás, egyes korrupciós bűncselekmények, közokirat vagy magánokirat hamisítás). Más bűncselekményeknél a gazdasági társaság megléte a Btk. szövege alapján nem szükségszerű, de e bűncselekmények életszerűen gazdasági társaság működtetésével összefüggésben valósíthatók meg (pl. nemzetközi gazdasági tilalom megszegése, gazdasági csalás). A harmadik csoportot azon bűncselekmények képezik, amelyek vonatkozásában a Btk. megköveteli a gazdasági társaság meglétét és az elkövetők a gazdasági társaság tisztviselői, tagjai közül kerülhetnek ki (pl. csődbűncselekmény, számvitel rendjének megsértése, stb.).

Mivel a jelen dolgozat társasági jogi témájú, az egyes tárgybeli bűncselekmények részletesebb kifejtésétől eltekintek

B./ Vezető tisztviselő felelőssége környezetvédelmi előírások megszegése miatt

A környezet védelmével összefüggésben létező kötelezettségek megsértése miatt a vezető tisztviselő felelőssége egyrészt a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995.évi LIII. törvény (Kvt.), másrészt a Btk. környezet védelmét szolgáló bűncselekmények elkövetése miatt, a környezeti büntetőjog alapján áll fenn. A Kvt. általános elvi éllel mondja ki, hogy a környezethasználó a környezeti károk vonatkozásában büntetőjogi, polgári jogi és közigazgatási jogi felelősséggel tartozik. A törvény felelősségi fejezete alapján közigazgatási bírság kiszabásának, a Btk-ban szabályozott környezetet veszélyeztető tényállások megvalósulása esetén a büntetőjogi szankció alkalmazásának van helye a vezető tisztviselővel szemben.⁷⁶ A közigazgatási bírság megállapítása esetén a vezető tisztviselőt a korlátlan mögöttes vagyoni felelősség mellett személyi felelősség is terheli, míg a büntetőjogi felelősség a személyi felelősség körébe tartozik.

A környezetvédelmi közigazgatási bírság vonatkozásában a felelősség átvitel lehetőségét a Kvt. 102. § (5) bekezdése teremti meg. E jogszabályhely úgy rendelkezik, hogy a gazdasági társaság és egyéni cég azon tagjai és vezető tisztviselői, akik olyan határozatot (intézkedést) hoztak, amelyről tudták, vagy az elvárható gondosság mellett tudhatták volna, hogy annak végrehajtásával a társaság

⁷⁶ Bándi Gyula: A vezető tisztviselő felelősségének lehetőségei a környezetvédelemben, in: A vezető tisztviselő felelőssége, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015, 279. és 286.o.

környezetkárosodást okoz, a társaság megszűnése esetén korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a társaságot terhelő, a társaság által nem teljesített helyreállítási és kártérítési kötelezettségeikért. Ugyanitt a (6) bekezdés pedig kimondja, hogy a bíróság megfizetéséig a vezető tisztségviselő nem lehet olyan gazdasági társaság és egyéni cég vezető tisztségviselője, mely a tevékenységét környezetvédelmi engedély, egységes környezethasználati engedély, illetve a hulladékgazdálkodásról szóló külön jogszabály szerinti engedély birtokában végezheti.

A felelősség alól akkor mentesül a vezető tisztségviselő, ha a határozat (intézkedés) meghozatalában nem vett részt, a határozat ellen szavazott, illetve az intézkedéssel szemben tiltakozott.

C./ Cégtörvényességi felügyeleti eljárásban megállapított felelősség

A törvényességi felügyeleti eljárás célja, hogy a cégnyilvántartás közhitelességének biztosítása érdekében a cégbíróság intézkedéseivel a cég törvényes működését kikényszerítse.⁷⁷

A törvényességi felügyeleti eljárás egyik lehetséges kimenetele, hogy a cégbíróság a céget, illetve ha a törvényességi felügyeleti eljárásra a vezető tisztségviselő adott okot, a vezető tisztségviselőt 100 000 Ft-tól 10 millió Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtja.

Főszabályként a törvénytörő működés miatt a céget kell pénzbírsággal sújtani. Amennyiben azonban a cégbíróság úgy ítéli meg, hogy nem a cégnek, hanem a vezető tisztségviselőnek róható fel, hogy a törvényes állapot felhívás ellenére sem állt helyre, a cégbíróság a vezető tisztségviselővel szemben szabja ki a pénzbírságot.

D./ Vezető tisztségviselő felelőssége a gazdasági társaságot bírósági végrehajtási eljárásban terhelő közreműködési kötelezettség megszegéséért

A vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységének elemzése során a korábbiakban elsősorban a társaság működtetésére, az operatív irányításra és az üzleti döntések meghozatalára koncentráltam.

⁷⁷ Ld. Ctv. 72. § (1) bekezdés

A gazdasági társaságot azonban számos olyan, a gazdasági életben való részvételhez akár nem is szükséges kötelezettség terheli, amelyek teljesítéséről szintén a vezető tisztségviselő köteles gondoskodni.

Ennek egyik példája az, amikor a gazdasági társaság a bírósági végrehajtási eljárásban a követelés behajtása érdekében végrehajtói felhívásra köteles közreműködni. A példa azért is szemléletes, mert a kötelezettségszegés miatti felelősség többretegű. A gazdasági társaság kötelezettségszegése miatt a Vht. alapján kiszabható rendbírságot - bírósági mérlegeléstől függően - a vezető tisztségviselővel szemben is ki lehet szabni, másrészt ismételt kötelezettségszegés esetén büntetőjogi felelősség is megállapítható.

Vezető tisztségviselő Vht. szerinti felelőssége önálló vagyoni felelősség, szemben a környezeti károkért való felelősségnél tárgyalt mögöttes felelősséghez (felelősség átvitelhez) képest itt nem a gazdasági társaságot terhelő felelősség átviteléről van szó, hanem a kötelezettségszegés miatt közvetlenül a vezető tisztségviselő felelőssége is megállapítható. A Vht. 45/A. § (3) bekezdése a végrehajtási eljárásban a bíróság által kiszabható rendbírság körében kimondja, hogy ha jogi személy bírságolása indokolt, a rendbírságot a jogi személlyel és egyidejűleg a vezetőjével, illetve intézkedésre jogosult tagjával szemben is ki lehet szabni.

Az esetek köre, amelyekben a gazdasági társaság a végrehajtásban közreműködésre köteles igen tág. Ide tartozik pl. a dolgozójával szemben kiadott munkabérletiltás teljesítése⁷⁸, a végrehajtó megkeresésére a lefoglalt (és a közhiteles nyilvántartás alapján a társaságnál fellelhető) vagyontárgy hollétéről való felvilágosítás megadása⁷⁹.

Az ügyvezető büntetőjogi felelőssége abban az esetben állapítható meg, ha azt követően, hogy a gazdasági társaságot terhelő kötelezettség nemteljesítése miatt a bíróság vele szemben is jogerősen rendbírságot szabott ki, a rendbírság kiszabására okot adó magatartást tovább folytatja, vagy kötelezettségének továbbra sem tesz eleget.⁸⁰

⁷⁸ Ld. Vht. 75-77. §

⁷⁹ Ld. Vht. 107. §

⁸⁰ Ld. Btk. 288. §

Tehát a Vht. szerinti elsődleges közvetlen vagyoni felelősség megállapítására okot adó magatartás további folytatása esetén van lehetőség a személyi (büntetőjogi) felelősség megállapításának.

VI. Összegzés

Dolgozatomban bemutattam a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének felelősségét. Arra törekedtem, hogy átfogó képet nyújtsak az egyes felelősségi alakzatokról a társaság egyes létszakaiban, továbbá aszerint is, hogy a felelősség belső vagy külső viszonyban áll-e fenn.

A magánjog keretei közül némileg kilépve - a teljesség igénye nélkül - röviden felvázoltam néhány eljárás típust (környezetvédelemmel összefüggésben indult hatósági eljárás, cégtörvényességi felügyeleti eljárás, végrehajtási eljárás, büntetőeljárás), amelyekben az adott eljárás kimenetelétől függően a gazdasági társaság működtetésével összefüggésben a vezető tisztségviselő felelőssége is megállapítható. A társasági jog az a magánjogi jogterület, ahol a büntetőjog és a magánjog találkozása, kölcsönhatása igen erősen jelen van, ezért indokoltnak tartottam, hogy a társasági jogi tárgyú publikációmban a lehető legteljesebb kép kedvéért az egyéb jogági vonatkozásokat is röviden felvillantsam.

Következő publikációmban az egyes felelősségi alakzatok egymáshoz való viszonyát tervezem felvázolni, amelynek szemléltetéséhez egy részletes felelősségi tablót kívánok összeállítani.

Felhasznált irodalom jegyzéke:

- Kisfaludi András: A társasági jog helye a jogrendszerben, (PJK, 2000/3., 3-12. o.)
<http://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/kisfaludi-andras-a-tarsasagi-jog-helye-a-jogrendszerben-pjk-20003-3-12-o/814>
- A vezető tisztségviselő felelőssége, szerk: Csehi Zoltán - Szabó Marianna, Complex, WolterKluwer Kft., Budapest, 2015
- Kommentár Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, szerk.: dr. Vékás Lajos, dr. Gárdos Péter, © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2014, 2016, 2018
- Nochta Tibor: A vezető tisztségviselők magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján (GJ, 2013/6., 3-8. o.) <http://ptk2013.hu/szakcikkek/nochta-tibor-a-vezeto-tisztsegviselok-maganjogi-feelossegenek-mercejerol-es-iranyairol-az-uj-ptk-alapjan-gj-20136-3-8-o/2388> 2018.05.06.
- Lábady Tamás: A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Dialog Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2002,
- Török Tamás: Felelősség a társasági jogban, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2015
- Kobl Tamás: A vezető tisztségviselők polgári jogi felelőssége, különös tekintettel az új Ptk. változásaira, Batthyány Műhelytanulmányok 2016/1., ART-PR 2005 Kft. 2016
- Bodzási Balázs: A jogi személyek körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre <http://ptk2013.hu/szakcikkek/bodzasi-balazs-a-jogi-szemelyek-koreben-felmerulo-feelossegi-kerdesekrol-kulonos-tekitettel-a-vezeto-tisztsegviselokre-gj-20136-8-14-o/2412> 2018.05.04.
- Bögös Tímea és Pásztélyi Emese / Horváth és Társai Ügyvédi Iroda DLA Piper - A felmentvény - „bizonyítvány” a megfelelő cégvezetésről - Hogyan alakult a jogintézménye az elmúlt évek bírói gyakorlatában? <http://www.jogiforum.hu/hirek/39081> 2018.05.10.
- Nagykomentár a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényhez, © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2017
- Nagykomentár a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvényhez - 118/B.§ - © WoltersKluwer Kft., Budapest, 2016
- Dr. Brehószki Márta: A gazdasági társaságok képviselete (KK, 2004/9., 8-11.o.)

- Sárközy Tamás: A gazdasági társaságok vezetési rendszeréről (GJ, 2010/7-8., 3-10.o.)
- Gárdos István - Gárdos Péter: A vezető tisztségviselő felelőssége az új Ptk-ban,
- Ügyvédek lapja, 2014/2.Majoros Tünde: A vezető tisztségviselő felelősségének aktuális kérdései, Miskolci Egyetem, 2016